

САНДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ҰЙЫМ ПЕДАГОГТЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ДЕҢГЕЙІН ДИАГНОСТИКАЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Елубаева Ж.Е., педагогика ғылымдарының магистрі, Zhaina.yelubayeva@mail.ru
 Ғани А.М., педагогика ғылымдарының магистрі, Aizat.muratbekovna@mail.ru
 Жармаханова А.Д., педагогика ғылымдарының магистрі, arailym_arail999@mail.ru

Қызылорда ашық университеті, Қызылорда қ., Қазақстан Республикасы

Аңдатпа. Бұл мақалада сандық білім беру жағдайында болашақ мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің кәсіби құзыреттілік деңгейін диагностикалаудың ерекшеліктері қарастырылған. Қазіргі кезде педагогикада педагогтің цифрлық құзыреттілігі ұғымы оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру мен жүзеге асырудың сапалы жаңа, инновациялық тәсілі ретінде қарастырылады. Мақалада цифрлық құзыреттілік критерийлері мен көрініс деңгейлері анықталып, заманауи педагогтерінің цифрлық құзыреттілігін қалыптастыру тәжірибесі берілген.

Түйін сөздер: Сандық білім, педагог, кәсіби құзыреттілік, диагностика, критерий.

Аннотация. В данной статье рассматриваются особенности диагностики уровня профессиональной компетентности педагогов будущих дошкольных организаций в условиях цифрового образования. В статье определены критерии и уровни цифровой компетентности, а также приведен опыт формирования цифровой компетентности современных педагогов.

Ключевые слова: Цифровые знания, педагог, профессиональная компетентность, диагностика, критерии.

Жаңа уақыт – жаңа жаһандық жетістіктердің, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың уақыты. «XXI ғасыр құзыреттері» бірінші орында – когнитивтік, әлеуметтік-эмоционалдық және цифрлық. Педагогтің цифрлық құзыреттілігін қалыптастырмайынша, сандық білімді және цифрлық ортаның мүмкіндіктерін пайдалану арқылы білім беру үдерісін дамыту мүмкін емес. XXI ғасырдың педагогі оқу-тәрбие үрдісінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды жай ғана пайдаланбайды, ол өзінің барлық кәсіби қызметін сол арқылы негіздейді. Цифрлық технологиялар білім беру жүйесіндегі білімнің қолжетімділігінің шекарасын кеңейтті: виртуалды зертханалар, лекциялық бейне курстар, онлайн курстар құрылуда, мобильді электронды білім беру ресурстары белсенді түрде пайдаланылуда. Әрбір студенттің оқу материалын меңгеру формалары, әдістері мен қарқынын әртараптандыру үшін жеке оқу траекториясы пайда болды.

Негізінен, заманауи педагог:

- білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлін, жеке бағдарламалық-техникалық құралдарды;
- оқу процесін ұйымдастыруды және басқара білуді, өткізу мақсатында жаңа ақпараттық және педагогикалық технологияларды біріктіруді;
- қызықты іс-шаралар, мектеп оқушыларының компьютерлік сауаттылығын дамытуды меңгеруі қажет [1].

Бүгінгі таңда бір нәрсе анық – педагог қазіргі мектеп оқушыларының ақпаратты іздеу, беру және өңдеудің заманауи компьютерлік технологияларын жетік меңгергенін және қазіргі ақпараттық желіні технологиялардың жиынтығы ретінде емес, тіршілік ету ортасы ретінде қабылдайтынын ескермекке болмайды. Бүгінгі таңда интернет белсенділігі жоғары балалардың саны 2019 жылмен салыстырғанда екі есеге жуық өсті. XXI ғасыр педагогтің цифрлық құзыреттілігін қалыптастыруға байланысты мәселелер қазіргі заманғы ғалымдардың, педагогтардың, психологтардың, практиктердің еңбектерінде көрініс тапты. Ақпараттық және желілік технологиялардың рөлі (И.И. Джегельннок, Н.П. Вашкевич, С.С.

Свириденко және т.б.) Педагогтердің кәсіби дамуының тұжырымдамалары (Н.С. Глуханюк, Е.А. Климова, Н.С. Пряжникова, Г.У. Солдатова, В.Н. Шляпников) ғалымдардың еңбектерінде цифрлық ұрпақ өкілдерінің өзгеру векторлары, дамудың және цифрлық әлеуметтенудің жаңа әлеуметтік жағдайының ерекшеліктері ретінде қарастырылады.

Зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми жарияланымдарды талдау цифрлық құзыреттілік ұғымының бірқатар анықтамалары бар екеніне назар аударуға мүмкіндік берді. Мысалы, цифрлық құзыреттілік – адамның цифрлық ақпараттық-коммуникациялық технологияларға қол жеткізу, басқару, біріктіру, бағалау және құру мақсатында, сондай-ақ қарым-қатынас мақсатында этикалық және құқықтық нормаларды сақтай отырып пайдалану қабілеті ретінде анықтама береді.

Біз Г.У.Солдатованың пікірін негізге алуымызға болады. Ғалым пікірі бойынша, жеке тұлға өмірдің әртүрлі салаларында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды тиімді, сыни, сенімді және қауіпсіз таңдауға және қолдануға дайындығы мен қабілетіне бағытталғандығын алдыға тартады. Бұл жеке тұлғаның мотивациялық және құндылық салаларын ескеретін жаңа және маңызды көзқарас болып табылады.

Адамның қажеттіліктері мен тілектерін, оның дамуға (мотивациялық сфера) дайындығының дәрежесін және оның ғаламторға қатынасын, оның цифрлық әлемнің нормаларын, ережелерін және құндылықтарын түсіну және қабылдау дәрежесін анықтау. оларды (құндылық саласы) ұстануға дайын болу қазіргі уақытта «статикалық» мемлекеттік цифрлық құзыретті диагностикалауға ғана емес, сонымен қатар оның даму перспективаларын анықтауға мүмкіндік береді [2].

Ғылыми әдебиеттерде цифрлық құзыреттілік ақпараттық қоғамдағы адамның өмірін анықтайтын күрделі құбылыс ретінде қарастырылады. Оның құрылымы төрт құрамдас бөліктен тұрады: білім; дағдылар; мотивация; Интернеттегі қызметтің әртүрлі салаларында (контентпен жұмыс, коммуникация, техносфера, тұтыну) жүзеге асырылуы мүмкін жауапкершілік (соның ішінде қауіпсіздік):

1. Ақпараттық-медиялық құзыреттілік – цифрлық ақпаратты іздеумен, түсінумен, бекітуді (мәтінді, визуалды, аудио және бейнежазбаны) ұйымдастырумен, мұрағаттаумен, сондай-ақ цифрлық ресурстарды пайдалана отырып материалдарды құрумен байланысты.

2. Коммуникативті құзыреттілік – әртүрлі нысандарда (электрондық пошта, чаттар, блогтар, форумдар, әлеуметтік желілер және т.б.) және әртүрлі мақсаттарда онлайн қарым-қатынас үшін қажетті білім, дағды, мотивация және жауапкершіліктің болуы;

3. Техникалық құзыреттілік – компьютерлік желілерді пайдалануды қоса алғанда, әртүрлі мәселелерді шешу үшін компьютерді және онымен байланысты бағдарламалық қамтамасыз етуді тиімді және қауіпсіз пайдалануға мүмкіндік беретін білім, дағдылар, уәждеме және жауапкершілік;

4) Тұтынушылық құзыреттілік – компьютерді пайдалана отырып және ғаламтор арқылы нақты міндеттерге байланысты әртүрлі күнделікті міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін білім, дағды, мотивация және жауапкершілік, яғни әртүрлі қажеттіліктерді қанағаттандыруды қамтитын өмірлік жағдайлар [3].

Ең алдымен, Педагогтің цифрлық құзыреттілігінің дәстүрлі оқытудан артықшылығына тоқталғанымыз жөн:

- Цифрлық технологиялар оқу ақпаратын ұсыну мүмкіндіктерін айтарлықтай кеңейтеді;
- Түрлі түсті, дыбыстық графиканы, барлық заманауи бейнетехниканы пайдалану шындықтың нақты жағдайын қайта жасайды;
- Компьютер балалардың оқу әрекетіне деген ынтасын айтарлықтай арттыра алады;
- Цифрлық технологиялар балаларды білім беру мен тәрбиелеу процесіне тартады, олардың шығармашылық қабілеттерін барынша ашуға ықпал етеді, танымдық белсенділігін арттырады;
- Әрекеттеріміздің нәтижесін елестетуге мүмкіндік береді.

Педагогикалық тәжірибеде мұғалімдердің цифрлық құзыреттілігін бағалауда

ғалымдар Г.Солдатова, Т.Нестик, Е.Рассказова, Е.Зотова цифрлық құзыреттіліктің интегралды көрсеткішін де бағалауға мүмкіндік беретін «Цифрлық құзыреттілік индексі» әдістемесін қолдануды ұсынады.

Ішкі шкала бойынша 4 компонент:

- білім;
- дағдылар;
- мотивация;
- жауапкершілік (соңғысына қауіпсіздік кіреді).

Әдістеме сонымен қатар қызметтің төрт бағыты бойынша цифрлық құзыреттілікті бағалауға мүмкіндік береді.

Кіші шкалалар бойынша:

- Ғаламтор;
- Коммуникация (байланыс);
- Мазмұн (іздеу, таңдау, құру, мазмұнды тарату);
- Интернетті пайдалану мен тұтынудың техникалық аспектілері (қызметтерді пайдалану, төлемдер, онлайн сатып алулар) [4].

Педагогтің цифрлық құзыреттілікке ие болуының тиімді жолдарының бірі, ең алдымен, электронды оқытуды дамытудың заманауи – Mobile Learning (смартфондар арқылы оқыту), Smart e-Learning («smart» e-learning) және т.б. тұжырымдамаларымен танысу болып саналады. Студенттермен қарым-қатынас арналарын кеңейту, Тікелей кездесулерден, телефоннан, электрондық пошта арқылы өзара әрекеттесуден, әлеуметтік желілерге (Вконтакте, Facebook және т.б.) қосылу, онлайн оқыту әдістерін меңгеру аясында студенттердің жеке электрондық құрылғыларын (смартфондар) қосу, планшеттер, ноутбуктар) оқу процесінде білім беру ұйымының оқу ғимараттарында тегін wi-fi мүмкіндіктерін пайдалана алу қабілеттерін де жатқызамыз. Отандық білім беру жүйесінде IT-инфрақұрылымын құру үшін қажетті негіз жасалып, ақпараттық және цифрлық сауаттылық бойынша арнайы курстар негізінде білім беру бағдарламаларында, білім беруде, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану саласында озық тәжірибелер пайдаланылуда [5] Осылайша, цифрлық құзыреттілікті тек заманауи ақпараттық технологияларды қамтитын білім беру ортасында ғана қалыптастыру қажет деп сеніммен айтуға болады, өйткені бұл ортаның мүлде жаңа дидактикалық әлеуеті оның дамуына жағдай жасайды.

Қорытындылай келе, Қазіргі заманғы педагогтің кәсіби шеберлігінің маңызды көрсеткіші оның білім беру мен тәрбиелеу процесін ақпараттық-цифрлық қамтамасыз ету үшін әлемдік цифрлық ресурстарды пайдалануға дайындығы оқыту жүйесінің маңызды мақсаттарының бірі болып табылады. Педагогикалық ұжымдық цифрлық құзыреттілігін қалыптастыру ең бірінші орынға қойылуы тиіс. Ғалымдардың көзқарасы бойынша, педагогтің цифрлық құзыреттілігі психологиялық-педагогикалық, ғылыми-зерттеу және әдістемелік қызметпен бірге дамып, қалыптасуы керек.

Осы зерттеудің нәтижелерін талдау және жалпылау келесі қорытындыларға әкеледі:

- Заманауи педагогтің цифрлық құзыреттілігі оның барған сайын күрделі білім беру мәселелерін шешудегі кәсіби шеберлігінің маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Цифрлық құзыреттілікті қалыптастыру педагогтің кәсіби даярлығын дамытады;

- Цифрлық құзыреттілік – заманауи тұлғаның табысты кәсіби қызметі үшін қажетті жеке және кәсіби сапа;

- Болашақ педагогтің цифрлық құзыреттілігін қалыптастыруда білім беру бағдарламаларын, ақпараттық және цифрлық сауаттылық бойынша арнайы курстарды әзірлеу, оқу үдерісінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану саласындағы озық тәжірибелерді пайдаланудың маңызы зор.

Әдебиеттер тізімі:

1. Солдатова, Г.У., Шляпников, В.Н. Цифровая компетентность российских педагогов//Психологическая наука и образование.– 2015. –Т. 20. – № 4.

2. Шкери́на, Л.В. Развитие инновационной педагогической компетентности студентов педагогического вуза как фактор их профессиональной успешности // Материалы II Всероссийской научно-практической конференции "Развитие непрерывного образования". – Красноярск: Красноярский государственный педагогический университет им. В.П. Астафьева, 2009 С. 190-194.
3. Формирование информационной компетентности студентов педагогического вуза: монография / О.Н. Грибан. – Екатеринбург: ФГБОУ ВПО «Уральский гос. пед. ун-т», 2015. – 162 с.
4. Цифровая компетентность подростков и родителей. Результаты всероссийского исследования / Г.У. Солдатова, Т.А. Нестик, Е.И. Рассказова, Е.Ю. Зотова. – М.: Фонд Развития Интернет, 2013. – 144 с.
5. Арнаутов, А.Д. Информационная компетентность в исследованиях отечественных и зарубежных ученых: сравнительный анализ // Мир науки, культуры, образования. – 2017.– № 4 (65).